

Wiad. entomol.	16 (3-4): 143-154	Poznań (1997) 1998
----------------	-------------------	--------------------

**Biegaczowate (*Coleoptera: Carabidae*) rezerwatu leśno-stepowego
w Bielinku nad Odrą i jego okolic**

The ground beetles (*Coleoptera: Carabidae*) of the steppe-forest reserve in
Bielinek upon Odra and its surroundings

TADEUSZ WOJAS

ul. H. Siemiradzkiego 7/4, 31-137 Kraków

ABSTRACT: All known faunistic data on the ground beetles recorded from Bielinek upon Odra (North-Western Poland) are presented. The present-day data are based mainly on investigations carried out by L. BUCHHOLZ in 1993. In total 149 species were recorded – the most interesting of them are briefly discussed.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Carabidae*, faunistics, Bielinek, steppe-forest biotope, nature reserve, NW Poland.

Utworzony w 1927 roku rezerwat leśno-stepowy „Bielinek” (UTM: VU46) o powierzchni 75,6 ha położony jest na prawym brzegu Odry (około 60 km na pd.-zach. od Szczecina), na pograniczu dwóch mezoregionów: Doliny Dolnej Odry i Pojezierza Myśliborskiego (północno-zachodnia Polska). Choć posiada on przede wszystkim walory botaniczne, to ze względu na kserotermiczny charakter, jest także siedliskiem licznych, ciepłolubnych gatunków owadów, w wielu przypadkach osiagających tu północną granicę zasięgu. Z tego względu teren rezerwatu i jego okolice od lat były celem licznych wycieczek entomologicznych, a także systematycznych badań entomofauni-

stycznych. Ich rezultatem było wykazanie, między innymi, licznych przedstawicieli chrząszczy z rodziny biegaczowatych (*Carabidae*). Już na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych ZUMPT (1931) dokonał pierwszej inwentaryzacji koleopterofauny rezerwatu, wykazując 50 gatunków biegaczowatych. Wydana również przed wojną dość obszerna praca ENGEL'a (1938) dotyczyła flory i fauny piaszczystych wydmy położonych na północ od rezerwatu (obecnie zalesionych). Autor ten wymienia 39 gatunków biegaczowatych, w większości innych, niż wykazane przez ZUMPT'a. Z tego okresu pochodzą także fragmentaryczne dane faunistyczne opublikowane przez NERESHEIMER'a i WAGNER'a (1929, 1932, 1942), GRIEP'a (1937, 1939a, 1939b) oraz HORION'a (1941), zawierające między innymi informacje o występowaniu 25 gatunków z omawianej rodziny, nie wykazywanych przez dwóch poprzednich autorów. Łącznie do 1942 roku z omawianego obszaru wykazano prawie 100 gatunków *Carabidae*.

Kolejne informacje o karabidofaunie tego obszaru ukazały się po 30-letniej przerwie. Poza danymi pochodzącymi z wyżej wymienionych źródeł, cytowanymi przez PLEWKĘ (1970) oraz BURAKOWSKIEGO i in. (1973, 1974), wykazano zaledwie dwa gatunki, w Bielinku wcześniej nie stwierdzone (BURAKOWSKI i in., 1973): *Carabus auratus* L i *Leistus rufomarginatus* (DUFT.). Przed kilku laty natomiast, znaleziono tu (leg. M. BUNALSKI) bardzo rzadki w Polsce gatunek słonolubny, *Bembidion fumigatum* (DUFT.) (WOJAS, 1992).

Dzięki uprzejmości Panów: inż. Lecha BUCHHOLZA, dr inż. Marka BUNALSKIEGO, mgr inż. Romana KRÓLIKA, oraz mgr Daniela KUBISZA, otrzymałem liczne okazy biegaczowatych (około 450) należące do 69 gatunków. Ponad 90 % z nich odłowili L. BUCHHOLZ do oryginalnych pułapek ziemnych, w trakcie prowadzonych w 1993 roku badań uzupełniających nad sprężykami (*Elateroidea*) rezerwatu w Bielinku (BUCHHOLZ, w przygot.). Przesłany materiał zawierał wiele gatunków dotychczas nie wykazywanych z tego obszaru, co skłoniło mnie do jego opracowania. Wszystkim wyżej wymienionym Osobom, w szczególności inż. L. BUCHHOLZOWI, pragnę tą drogą wyrazić serdeczne podziękowania za przekazane materiały.

W załączonej tabeli zamieszczono wykaz systematyczny 149 gatunków biegaczowatych, stwierdzonych na terenie rezerwatu i w jego otoczeniu. Gwiazdką oznaczono gatunki dotychczas w piśmiennictwie nie podawane z Bielinka. W wyniku rewizji niektórych grup biegaczowatych oraz zmian w nomenklaturze dokonanych w ostatnim ćwierćwieczu, przyjęta systematyka i nazewnictwo nieco odbiegają od zastosowanych w „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1973, 1974). W obrębie rodzaju gatunki wyszczególniono w porządku alfabetycznym.

Tab. Wykaz biegaczowatych (*Carabidae*) stwierdzonych w Bielinku nad Odrą.List of tiger and ground beetles (*Carabidae*) recorded from Bielinek upon Odra.

Lp. (No.)	Gatunek (Species)	Źródło (Source)
1	2	3
	<i>Cicindelinae</i>	
1	<i>Cicindela campestris</i> (L.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
2	<i>Cicindela hybrida</i> (L.)	ZUMPT, 1931, ENGEL, 1938
	<i>Omophroninae</i>	
3	* <i>Omophron limbatum</i> (FABR.)	leg. KUBISZ; leg. BUCHHOLZ
	<i>Carabinae</i>	
4	<i>Carabus auratus</i> L.	BURAKOWSKI i in. 1973
5	* <i>Carabus nemoralis</i> O. F. MÜLL.	leg. BUCHHOLZ
6	<i>Carabus violaceus</i> L.	ENGEL, 1938
7	<i>Leistus ferrugineus</i> (L.)	ZUMPT, 1931
8	<i>Leistus rufomarginatus</i> (DUFT.)	BURAKOWSKI i in. 1973
9	<i>Nebria brevicollis</i> (FABR.)	ZUMPT, 1931
10	<i>Notiophilus aesthuans</i> MOTSCH.	ZUMPT, 1931
11	<i>Notiophilus aquaticus</i> (L.)	ENGEL, 1938
12	* <i>Notiophilus biguttatus</i> (FABR.)	leg. BUCHHOLZ
13	<i>Notiophilus germinyi</i> FAUVEL	ZUMPT, 1931; HORION, 1941
14	<i>Notiophilus palustris</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931
15	* <i>Notiophilus rufipes</i> CURTIS	leg. BUCHHOLZ
16	* <i>Elaphrus riparius</i> (L.)	leg. BUCHHOLZ
17	* <i>Clivina collaris</i> (HERBST)	leg. BUCHHOLZ
18	* <i>Clivina fossor</i> (L.)	leg. BUCHHOLZ
19	<i>Dyschirius angustatus</i> (AHRENS)	GRIEP, 1937
20	* <i>Dyschirius globosus</i> (HERBST)	leg. BUCHHOLZ
21	<i>Dyschirius laeviusculus</i> PUTZ.	NERESHEIMER, WAGNER, 1929; HORION, 1941; PLEWKA, 1970
22	<i>Dyschirius obscurus</i> (GYLL.)	HORION, 1941
23	* <i>Dyschirius thoracicus</i> (ROSSI)	leg. BUCHHOLZ; leg. KRÓLIK
24	<i>Dyschirius tristis</i> STEPH.	GRIEP, 1939a
25	<i>Miscodera arctica</i> (PAYK.)	GRIEP, 1937
26	<i>Asaphidion flavipes</i> (L.)	ZUMPT, 1931
27	* <i>Bembidion biguttatum</i> (FABR.)	leg. BUNALSKI
28	* <i>Bembidion dentellum</i> THUNB.	leg. BUCHHOLZ

1	2	3
29	* <i>Bembidion femoratum</i> (STURM)	leg. KRÓLIK
30	<i>Bembidion fumigatum</i> (DUFT.)	WOJAS, 1992
31	* <i>Bembidion guttula</i> (FABR.)	leg. BUCHHOLZ
32	* <i>Bembidion lampros</i> (HERBST)	leg. BUCHHOLZ
33	<i>Bembidion modestum</i> (FABR.)	GRIEP, 1939a
34	<i>Bembidion octomaculatum</i> (GOEZE)	HORION, 1941
35	* <i>Bembidion properans</i> (STEPH.)	leg. BUCHHOLZ
36	<i>Bembidion punctulatum</i> DRAPIEZ	GRIEP, 1939a
37	<i>Bembidion quadrimaculatum</i> (L.)	ENGEL, 1938
38	<i>Bembidion striatum</i> (FABR.)	GRIEP, 1939b; HORION, 1941
39	<i>Bembidion varium</i> (OLIV.)	GRIEP, 1939a
40	<i>Bembidion velox</i> (L.)	GRIEP, 1939b; HORION, 1941
41	<i>Tachys parvulus</i> (DEJ.)	GRIEP, 1937, 1939b; HORION, 1941
42	* <i>Trechus quadristriatus</i> (SCHRANK)	leg. KRÓLIK; leg. BUCHHOLZ
43	* <i>Patrobus atrorufus</i> (STRÜM)	leg. BUCHHOLZ
44	* <i>Stomis pumicatus</i> (PANZ.)	leg. BUCHHOLZ
45	<i>Poecilus caerulescens</i> (L.)	ZUMPT, 1931
46	* <i>Poecilus cupreus</i> (L.)	leg. BUCHHOLZ
47	<i>Poecilus punctulatus</i> (SCHALL.)	GRIEP, 1937
48	<i>Poecilus virens</i> (O. F. MÜLL.)	GRIEP, 1937
49	* <i>Pterostichus anthracinus</i> (ILLIG.)	leg. BUCHHOLZ
50	* <i>Pterostichus brunneus</i> (STURM)	leg. BUCHHOLZ
51	<i>Pterostichus longicollis</i> (DUFT.)	HORION, 1941
52	* <i>Pterostichus melanarius</i> (ILLIG.) [syn. <i>P. vulgaris</i> (L.)]	leg. BUCHHOLZ
53	* <i>Pterostichus niger</i> (SCHALL.)	leg. BUCHHOLZ
54	<i>Pterostichus nigrata</i> (PAYK.)	ENGEL, 1938
55	* <i>Pterostichus oblongopunctatus</i> (FABR.)	leg. BUCHHOLZ
56	* <i>Pterostichus strenuus</i> (PANZ.)	leg. BUCHHOLZ
57	* <i>Pterostichus vernalis</i> (PANZ.)	leg. BUCHHOLZ
58	* <i>Abax parallelepipedus</i> (PILL. et MITT.)	leg. BUCHHOLZ
59	<i>Calathus erratus</i> (C. R. SAHLB.)	ENGEL, 1938
60	<i>Calathus fuscipes</i> (GOEZE)	ENGEL, 1938
61	<i>Calathus melanocephalus</i> (L.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
62	<i>Calathus micropterus</i> (DUFT.)	ENGEL, 1938
63	* <i>Calathus rotundicollis</i> DEJ. [syn. <i>C. piceus</i> (MARSH.)]	leg. BUCHHOLZ

1	2	3
64	<i>Synuchus vivalis</i> (ILLIG.) [syn. <i>S. nivalis</i> (PANZ.)]	ZUMPT, 1931
65	<i>Olisthopus rotundatus</i> (PAYK.)	ZUMPT, 1931
66	* <i>Agonum assimile</i> (PAYK.)	leg. BUCHHOLZ
67	<i>Agonum dolens</i> (C. R. SAHLB.)	HORION, 1941
68	<i>Agonum dorsale</i> (PONTOP.)	ZUMPT, 1931
69	<i>Agonum impressum</i> (PANZ.)	GRIEP, 1939a, 1939b; HORION, 1941
70	<i>Agonum longiventre</i> (MANNERH.)	HORION, 1941
71	<i>Agonum marginatum</i> (L.)	GRIEP, 1939a
72	<i>Agonum micans</i> (NICOLAI)	HORION, 1941
73	<i>Agonum moestum</i> (DUFT.)	ENGEL, 1938
74	* <i>Agonum muelleri</i> (HERBST)	leg. BUCHHOLZ
75	* <i>Agonum obscurum</i> (HERBST)	leg. BUCHHOLZ
76	* <i>Agonum viduum</i> (PANZ.)	leg. BUCHHOLZ
77	<i>Amara aenea</i> (DE GEER)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
78	<i>Amara aulica</i> (PANZ.)	ZUMPT, 1931
79	<i>Amara bifrons</i> (GYLL.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
80	* <i>Amara brunnea</i> (GYLL.)	leg. BUCHHOLZ
81	<i>Amara consularis</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931
82	<i>Amara convexior</i> STEPH.	ZUMPT, 1931
83	<i>Amara familiaris</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
84	<i>Amara fulva</i> (O. F. MÜLL.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
85	<i>Amara lucida</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
86	<i>Amara lunicollis</i> SCHIØDTE	ENGEL, 1938
87	<i>Amara ovata</i> (FABR.)	ZUMPT, 1931
88	<i>Amara plebeja</i> (GYLL.)	ZUMPT, 1931
89	<i>Amara quenseli</i> (SCHÖNH.)	ENGEL, 1938
90	<i>Amara similata</i> (GYLL.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
91	<i>Amara spreta</i> DEJ.	ZUMPT, 1931
92	<i>Amara strenua</i> ZIMM.	NERESHEIMER, WAGNER, 1932; HORION, 1941
93	<i>Amara tibialis</i> (PAYK.)	ENGEL, 1938
94	* <i>Anisodactylus binotatus</i> (FABR.)	leg. BUCHHOLZ
95	<i>Ophonus azureus</i> (FABR.)	ZUMPT, 1931; HORION, 1941
96	<i>Ophonus nitidulus</i> STEPH. [syn. <i>O. punctatulus</i> (DUFT.)]	ZUMPT, 1931
97	<i>Ophonus puncticeps</i> STEPH.	ZUMPT, 1931; HORION, 1941; WOJAS, 1995

1	2	3
98	<i>Ophonus rufibarbis</i> (FABR.) [syn. <i>O. seladon</i> (SCHAUB.), nec <i>O. brevicollis</i> (AUD.-SERV.)]	ZUMPT, 1931; GRIEP, 1939a
99	<i>Ophonus rupicola</i> (STURM)	ZUMPT, 1931; GRIEP, 1939b
100	<i>Ophonus stictus</i> STEPH. [syn. <i>O. obscurus</i> (FABR.)]	NERESHEIMER, WAGNER, 1942
101	<i>Pseudophonus griseus</i> (PANZ.)	ZUMPT, 1931
102	<i>Pseudophonus rufipes</i> (DE GEER)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
103	<i>Harpalus affinis</i> (SCHRANK)	ZUMPT, 1931
104	<i>Harpalus anxius</i> (DUFT.)	ENGEL, 1938
105	<i>Harpalus autumnalis</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
106	<i>Harpalus flavescens</i> (PILL. et MITT.)	ENGEL, 1938
107	<i>Harpalus flavicornis</i> DEJ.	ENGEL, 1938
108	<i>Harpalus hirtipes</i> (PANZ.)	ENGEL, 1938
109	<i>Harpalus honestus</i> (DUFT.)	ENGEL, 1938
110	* <i>Harpalus latus</i> (L.)	leg. BUCHHOLZ
111	<i>Harpalus marginellus</i> DEJ.	ZUMPT, 1931
112	<i>Harpalus modestus</i> DEJ.	ZUMPT, 1931
113	<i>Harpalus picipennis</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
114	<i>Harpalus psittaceus</i> (FOURC.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
115	<i>Harpalus pumilus</i> STURM [syn. <i>H. vernalis</i> (FABR.)]	ZUMPT, 1931
116	* <i>Harpalus quadripunctatus</i> DEJ.	leg. BUCHHOLZ
117	<i>Harpalus rubripes</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931
118	<i>Harpalus rufipalpis</i> STURM [syn. <i>H. rufitarsis</i> (DUFT.)]	ZUMPT, 1931
119	<i>Harpalus servus</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931
120	<i>Harpalus smaragdinus</i> (DUFT.)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
121	<i>Harpalus tardus</i> (PANZ.)	ZUMPT, 1931
122	* <i>Harpalus xanthopus</i> GEMM. et HAR.	leg. BUCHHOLZ
123	* <i>Bradycellus harpalinus</i> (AUD.-SERV.)	leg. KRÓLIK
124	* <i>Bradycellus verbasci</i> (DUFT.)	leg. KRÓLIK; leg. KUBISZ
125	* <i>Acupalpus consputus</i> (DUFT.)	leg. BUCHHOLZ; leg. BUNALSKI
126	* <i>Acupalpus exiguus</i> DEJ.	leg. KUBISZ
127	* <i>Acupalpus parvulus</i> (STURM) [syn. <i>A. dorsalis</i> (FABR.)]	leg. KRÓLIK
128	* <i>Stenolophus mixtus</i> (HERBST)	leg. BUCHHOLZ; leg. BUNALSKI
129	* <i>Stenolophus teutonius</i> (SCHRANK)	leg. BUCHHOLZ

1	2	3
130	<i>Chlaenius costulatus</i> MOTSCH.	ENGEL, 1938
131	<i>Chlaenius nigricornis</i> (FABR.)	GRIEP, 1939a
132	<i>Badister bullatus</i> (SCHRANK) [syn. <i>B. bipustulatus</i> (FABR.)]	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
133	* <i>Badister dilatatus</i> CHAUD.	leg. KUBISZ
134	* <i>Badister lacertosus</i> STURM	leg. BUCHHOLZ
135	* <i>Badister peltatus</i> (PANZ.)	leg. BUCHHOLZ; leg. KRÓLIK
136	<i>Badister sodalis</i> (DUFT.)	ENGEL, 1938
137	<i>Panagaeus bipustulatus</i> (FABR.)	ZUMPT, 1931
138	<i>Masoreus wetterhalli</i> (GYLL.)	GRIEP, 1937
139	<i>Lebia chlorocephala</i> (HOFFM. et al.)	GRIEP, 1939b
140	<i>Dromius linearis</i> (OLIV.)	ZUMPT, 1931; GRIEP, 1937; HORION, 1941
141	<i>Dromius schneideri</i> CROTCH	ENGEL, 1938
142	<i>Metabletus foveatus</i> (FOURC.)	ENGEL, 1938
143	<i>Metabletus truncatellus</i> (L.)	ENGEL, 1938
144	<i>Microlestes maurus</i> (STURM)	ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938
145	<i>Microlestes minutulus</i> (GOEZE)	ENGEL, 1938
146	<i>Lionychus quadrillum</i> (DUFT.)	GRIEP, 1937, 1939b; HORION, 1941
147	<i>Cymindis macularis</i> FISCHER	GRIEP, 1937; ENGEL, 1938; HORION, 1941
	<i>Brachininae</i>	
148	<i>Brachinus crepitans</i> (L.)	ZUMPT, 1931; HORION, 1941
149	<i>Brachinus explosens</i> Duft.	ZUMPT, 1931; HORION, 1941

Tak znaczna liczba gatunków (30 % karabidofauny Polski) jest efektem występowania na omawianym obszarze bardzo różnych siedlisk, między innymi podmokłych łąk i brzegów wód, lasów, czy zarośli i muraw o charakterze kserotermicznym. Bogactwo gatunkowe omawianego obszaru potwierdzają także wyniki badań STACHOWIAKA (1994) nad ryjkowcami rezerwatu: wyłącznie w jego obrębie stwierdził występowanie 208 gatunków (około 25 % krajowej fauny). Również sporą liczbę kusakowatych (141 gat.) podają KUBISZ i MELKE (1995), w dużej mierze także w oparciu o materiał odłowiony na terenie rezerwatu przez L. BUCHHOLZA. Pomimo tego, na omawianym terenie możliwe jest znalezienie dalszych gatunków *Carabidae* (nie wykazano około 20 gatunków pospolitych w całym kraju). Ponadto stosun-

kowo słabo zbadane zostały, licznie zasiedlane przez drobne biegaczowate, pobraża wód (np. zalewu powstałego po eksploatacji żwiru) a także sąsiadujące z rezerwatem środowiska leśne.

Warto zauważyć, że pomiędzy karabidofauną wykazaną z Bielinka do drugiej wojny światowej włącznie, a grupą 73 gatunków odłowionych w okresie ostatnich 30 lat, istnieją dosyć istotne różnice pod względem udziału niektórych grup ekologicznych. Najwyraźniej zaznaczają się one w grupie mezo- i kserofilnych gatunków, zasiedlających środowiska odkryte: w okresie przedwojennym stanowiły one prawie 2/3 wykazanych ogółem, podczas gdy w ostatnim okresie ich udział spadł do 1/3. Wiąże się to zapewne z postępującym zarastaniem przede wszystkim terenu rezerwatu, ale też siedlisk wydmych, które badał ENGEL (BUCHHOLZ, informacja ustna). Na taki kierunek zmian wskazuje również czterokrotny wzrost udziału gatunków leśnych – z 4 % do 16 %. Kilkunastoprocentowy wzrost udziału gatunków higrofilnych, związanych głównie ze środowiskami brzegów wód, jest zapewne rezultatem ich dokładniejszej penetracji – tu także można spodziewać się znalezienia dalszych gatunków, np. z rodzaju *Bembidion* LATR.

Wśród stwierdzonych gatunków znajduje się kilkanaście rzadko spotykanych w Polsce przedstawicieli biegaczowatych, których obecność w tutejszej faunie warto choćby pokrótce omówić.

Carabus auratus LINNAEUS, 1761

Gatunek występujący na terenach odkrytych, prawdopodobnie rozszerzający swój zasięg w kierunku wschodnim; przez Polskę przebiega wschodnia granica jego zasięgu (BURAKOWSKI i in., 1973). Choć na Pomorzu notowany po raz pierwszy przed ponad 100 laty, z Bielinka wykazany stosunkowo niedawno (BURAKOWSKI i in., 1973). Być może staje się tu coraz częstszy – autorzy przedwojenni nie wykazywali go z Bielinka, choć jest stosunkowo łatwy do odszukania w terenie. 2 osobniki tego gatunku odłowili także L. BUCHHOLZ w trakcie cytowanych powyżej badań.

Notiophilus rufipes CURTIS, 1829

Interesujący, ciepłolubny gatunek leśny, prawdopodobnie subponto-medytterrański (sensu PAWŁOWSKI, 1967), znany w kraju tylko z jednego stanowiska, leżącego przy zachodniej granicy, poza tym wzmiankowany ogólnikowo z zachodniej części Polski (BURAKOWSKI i in., 1973). Odłowiony przez BUCHHOLZA w liczbie 3 okazów w środowisku leśnym na obrzeżach rezerwatu.

Bembidion fumigatum (DUFTSCHMID, 1812)

Rzadki w Polsce gatunek słonolubny, podawany z kilku stanowisk, głównie znad Bałtyku (BURAKOWSKI i in., 1973). W Bielinku odłowiony „na światło” przez M. BUNALSKIEGO (WOJAS, 1992), co może wskazywać na występowanie w pobliżu choćby skrawków terenu w jakimś stopniu zasolonych, np. w wyniku działalności człowieka.

Tachys parvulus (DEJEAN, 1831)

Rzadko spotykany element submedytterrański, w kraju znany z około 10 stanowisk. Zasiedla wilgotne, gliniaste gleby, zwłaszcza pobrzeża wód (BURAKOWSKI i in., 1973). W Bielinku odnotowany przez GRIEP'a (1937) jako nowy dla Brandenburgii; ponownie przez tego samego autora łowiony na brzegu Odry w 1938 roku (GRIEP, 1939b). Nie wiadomo, czy obecnie tu występuje – nie był łowiony w ostatnich latach.

Calathus rotundicollis DEJEAN, 1828

Gatunek subatlantycki, w Polsce znany zaledwie z trzech stanowisk: Słubic nad Odrą, Gdańska i Otwocka (BURAKOWSKI i in., 1974) – dwa ostatnie są prawdopodobnie najdalej na wschód wysuniętymi stanowiskami tego chrząszcza. W Bielinku odłowiony przez BUCHHOLZA w liczbie trzech osobników w lesie o luźnym zwarcu drzewostanu, przylegającym do kanału biegnącego wzdłuż południowego skraju rezerwatu.

Agonum dolens (C. R. SAHLBERG, 1827)

Znany z kilkunastu stanowisk w Polsce gatunek euro-syberyjski, częstszy w miarę posuwania się na północ i wschód. Zamieszkuje pobrzeża większych rzek i wód stojących (BURAKOWSKI i in., 1974). Z Bielinka podaje go tylko HORION (1941). Ostatnio nie łowiony.

Agonum longiventre (MANNERHEIM, 1825)

Rzadko spotykany, znany z około 10 stanowisk w kraju, gatunek euro-syberyjski, zasiedlający ocienione brzegi rzek i lasy łęgowe (BURAKOWSKI i in., 1974). Z Bielinka podawany przez HORION'a (1941). Później nie odnotowany.

Amara strenua ZIMMERMANN, 1831

Gatunek europejski o dość ograniczonym zasięgu, z Polski podawany z pięciu stanowisk, poza tym licznie zbierany w okolicach Warszawy. Zamieszkuje doliny rzek, zwłaszcza występujące tam łąki (BURAKOWSKI i in., 1974). O znalezieniu go w Bielinku donieśli NERESHEIMER i WAGNER (1932); informację tę powtórzył HORION (1941).

Ophonus spp.

Rodzaj grupuje gatunki ciepłolubne, zasiedlające tereny otwarte, często o charakterze kserotermicznym. W Bielinku dość licznie reprezentowany – stwierdzono tu sześć gatunków, pięć z nich wykazał już ZUMPT (1931). Szósty, *O. stictus* STEPH., podany przez NERESHEIMER'a i WAGNER'a (1942), posiada areal najbardziej przesunięty ku południowi – w Bielinku osiąga północną granicę zasięgu. Ostatnio potwierdzono występowanie czterech gatunków: *O. azureus* (FABR.) (leg. L. BUCHHOLZ), *O. nitidulus* STEPH. (leg. L. BUCHHOLZ), *O. puncticeps* STEPH. (leg. D. KUBISZ) (WOJAS, 1995) i *O. rufibarbis* (FABR.) (leg. L. BUCHHOLZ).

Wskutek mylenia zarówno podobnych do siebie gatunków, jak i nazewnictwa, postaram się w tym miejscu uporządkować informacje dotyczące występowania w Bielinku niektórych przedstawicieli tego rodzaju, w oparciu o rewizję dokonaną przez SCIAKY'ego (1986). I tak, dane dotyczące *Harpalus* (*Ophonus*) *seladon* SCHAUB. (ZUMPT, 1931) odnoszą się do *O. rufibarbis* (FABR.), którego jest on synonimem. Natomiast *O. brevicollis* (AUD.-SERV.), przytoczony przez autorów „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1974) za GRIEP'em (1939a) (który podał nazwę *O. rufibarbis*, nie będącą synonimem tego ostatniego), w Polsce nie był stwierdzony (najbliższe stanowiska w południowej Słowacji: SCIAKY, 1986). Część danych dotyczących występowania tego gatunku w kraju należy odnieść do *O. rufibarbis* (FABR.), a część do *O. schaubergerianus* PUEL. Należy przy tym zaznaczyć, że *O. brevicollis* (DEJ.) – także wykazywany z Polski – jest gatunkiem różnym od *O. brevicollis* (AUD.-SERV.) i jest synonimem *O. rufibarbis* (FABR.).

Harpalus flavicornis DEJEAN, 1829 i *H. marginellus* DEJEAN, 1829

Gatunki pochodzenia południowego, ponadto *H. marginellus* wykazuje górski typ rozmieszczenia. Brak okazów dowodowych z terenu Polski (BURAKOWSKI i in., 1974). Ze względu na to, że doniesienia o ich występowaniu w Bielinku (ZUMPT, 1931; ENGEL, 1938) mogły być oparte na błędnie oznaczonych okazach podobnych gatunków: *H. tardus* (PANZ.) – w pierwszym

przypadku, oraz *H. rubripes* (DUFT.) - w przypadku *H. marginellus*, ich obecność wymaga potwierdzenia. Najbliższe pewne stanowiska obu gatunków znajdują się na Słowacji i Morawach (HŮRKA, 1996).

Harpalus xanthopus GEMMINGER et HAROLD, 1868

W Polsce znany dotychczas z okolic Warszawy i Tarnowskich Gór (ssp. *winkleri* SCHAUB.) (BURAKOWSKI i in., 1974), choć zapewne szerzej rozmieszczony – wkracza także na obszary górskie. Dane o jego rozmieszczeniu wymagają rewizji – bywa mylony z gatunkami pokrewnymi: *H. luteicornis* (DUFT.) i *H. progrediens* SCHAUB. W Bielinku odłowiony (2 exx., leg. L. BUCHHOLZ) w lesie bukowo-dębowym, na obrzeżach rezerwatu.

Brachinus crepitans (LINNAEUS, 1758) i *B. explosus* DUFTSCHMID, 1812

Interesujące, ciepłolubne gatunki, rzadko spotykane w kraju – *B. explosus* osiąga tu północną granicę arealu występowania. Oba podawał już ZUMPT (1931), przy czym *B. explosus* jako częsty. Nie wiadomo, czy na omawianym terenie jeszcze występują – w ostatnich latach nie łowione.

Warto również zaznaczyć, że wśród stwierdzonych gatunków 10 nie było dotychczas wykazanych z Pojezierza Pomorskiego. Są to: *Notiophilus rufipes* CURT., *Clivina collaris* (HERBST), *Bembidion dentellum* (THUNB.), *Calathus rotundicollis* DEJ., *Harpalus xanthopus* GEMM. et HAR., *Bradycellus verbasci* (DUFT.), *Acupalpus exiguus* DEJ., *A. consputus* (DUFT.), *Stenolophus teutonius* (SCHRANK) i *Badister dilatatus* CHAUD.

SUMMARY

All faunistic data on the ground beetles (*Carabidae*) recorded from Bielinek (steppe-for-est reserve and its surroundings, North-Western Poland) since the establishment of the reserve up to now are presented in the paper. A total of 149 species are listed in the table (Tab.). The data are based on the published as well as unpublished materials. Such a considerable number of species (about 30 % of Polish fauna) is the result of the occurrence of different habitats in the discussed area: forests, steppe-like and moist meadows, river banks. For fourteen species found here and rare in Poland short remarks are given. Of them the most interesting are: *Notiophilus rufipes*, *Bembidion fumigatum*, *Calathus rotundicollis*, *Agonum longiventre*, *Harpalus flavicornis*, *H. marginellus*, *Brachinus crepitans* and *B. explosus*.

PIŚMIENNICTWO

- BUCHHOLZ L., [w przygot.]: Chrząszcze z nadrodziny sprężyków (*Coleoptera, Elateroidea*) rezerwatu leśno-stepowego w Bielinku nad Odrą.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1973: Chrząszcze *Coleoptera*, Biegaczowate *Carabidae*, część 1. Kat. fauny Polski, Warszawa, XXIII, **2**: 1-233.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1974: Chrząszcze *Coleoptera*, Biegaczowate *Carabidae*, część 2. Kat. fauny Polski, Warszawa, XXIII, **3**: 1-430.
- ENGEL H., 1938: Beiträge zur Flora und Fauna der Binnendüne bei Bellinchen (Oder). Märk. Tierw., **3**: 229-296.
- GRIEP E., 1937: Ein Besuch im Naturschutzgebiet Bellinchen a. d. O. Ent. Z., **51**: 331-333.
- GRIEP E., 1939a: Untersuchungen im Naturschutzgebiet Bellinchen a. d. Oder. Ent. Z., **53**: 17-20.
- GRIEP E., 1939b: Bemerkenswerte Käferfunde in Bellinchen (Oder) im Mai 1938. Mitt. dt. ent. Ges., **9**: 41-43.
- HORION A., 1941: Faunistik der deutschen Käfer. Band I: *Adephaga - Caraboidea*. Krefeld. 463 ss.
- HÚRKA K., 1996: *Carabidae* of the Czech and Slovak Republics. Kabourek, Zlín. 565 ss.
- KUBISZ D., MELKE A., 1995: Der Erkenntniszustand über die Kurzflügler-fauna (*Coleoptera, Staphylinidae*) von Bellinchen an der Oder (Nord-West Polen). Acta ent. Sil., **3**: 16-26.
- NERESHEIMER J., WAGNER H., 1929: Beiträge zur Coleopterenfauna der Mark Brandenburg. XIV. Col. Centralbl., **3**: 240-252.
- NERESHEIMER J., WAGNER H., 1932: Beiträge zur Coleopterenfauna der Mark Brandenburg. XV. Col. Centralbl., **5**: 219-232.
- NERESHEIMER J., WAGNER H., 1942: Beiträge zur Coleopterenfauna der Mark Brandenburg. XIX. Ent. Bl., **38**: 153-164.
- PAWŁOWSKI J., 1967: Chrząszcze (*Coleoptera*) Babiej Góry. Acta zool. Cracov., **12**: 419-665.
- PLEWKA T., 1970: Środkowoeuropejskie gatunki z rodzaju *Dyschirius* BON. (*Col. Carabidae*) i ich rozmieszczenie w Polsce. Fragm. faun., **15**: 279-342.
- SCIACY R., 1986: Revisione delle specie paleartiche occidentali del genere *Ophonus* DEJEAN, 1821 (*Coleoptera, Carabidae*). Mem. Soc. ent. Ital., **65**: 29-120.
- STACHOWIAK P., 1994: Ryjkowce *Anthribidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae* – *Coleoptera* zbiorowisk roślinnych leśno-stepowego rezerwatu w Bielinku nad Odrą. Parki Nar. Rez. Przyr., **13**: 25-46.
- WOJAS T., 1992: Nowe stanowiska kilku rzadkich gatunków biegaczowatych (*Coleoptera, Carabidae*) w Polsce. Wiad. entomol., **11**: 143-147.
- WOJAS T., 1995: Nowe stanowiska biegaczowatych (*Coleoptera, Carabidae*) w Polsce. Wiad. entomol., **14**: 95-99.
- ZUMPT F., 1931: Die Coleopterenfauna des Steppenheidebiotops von Bellinchen (Oder) und Oderberg (Fauna marchica). Beitr. Naturdenkm., **14**: 363-449.